International Online Journal of Educational Sciences, 2016, 8 (1), 216-228

iojes
www.iojes.net

International Online Journal of Educational Sciences

ISSN: 1309-2707

Stress Sources of Conservatory Students

Soner Uluocak[1]

[1]*Hacettepe University, Ankara State Conservatory, Turkey*

ARTICLE INFO

Article History:
Received 26.08.2015
Received in revised form 13.12.2015
Accepted 19.02.2016
Available online 07.02.2016

ABSTRACT

This research aims to reveal the causes of stress in conservatory students, by utilizing their opinions. In this research, conducted with quantitive research method, the causes of stress to which students are exposed during undergraduate study are researched and semi-structured interview forms are used as data collection form. At the end of the interviews, the causes of stress in students are explained under 4 main categories: educational system, future concerns, social life, personal characteristics and diverse themes and subthemes related to this categories. In this research, it is observed that students often emphasize the stress factors such as future concerns, performance concerns for instrument exams and lack of music practicing room. Furthermore, it is detected that the factors such as society's point of view about classic music, not being understood by their friends other than those of conservatory stress students. It is also observed that to make more efforts for employability of classic music performers will provide significant solution for decreasing causes of stress exposed by students.

© 2016 IOJES. All rights reserved

Keywords:
conservatory, conservatory students, music education, stress sources

Extended Abstract

Purpose

With some distinctive characteristics, conservatory education in Turkey differs from other higher education departments. The main characteristic differentiating conservatory students from those of other faculties is the involvement of those students in vocational music trainings since quite young ages. A student commencing conservatory studies at Class 5, follows secondary and high school education, each for 4 years, and continues his/her undergraduate education with the same system. Determination of stress factors from which conservatory students suffer in undergraduate education is particularly important as students are about to commence professional life. With this, this research aims to present the causes of stress in conservatory students who have an important place in higher education system.

Method

Quantitive research method is applied in this study. Research data is collected via semistructured interview forms. During preparation phase of interviewing form, firstly, related literature is revised and main concepts related to stress phenomenon seen in undergraduate students are determined, then interview questions are prepared according to determined notions and purpose of research. A pilot interview is carried out with a student in order to check the functionality of questions The form prepared is presented to a specialist for review and finalized accordingly.

Results

The views obtained concerning causes of stress to which conservatory students are exposed are evaluated under four main categories such as educational system, future concerns, social life and personal characteristics. Research findings indicate that the most of students are stressed during instrument exams. It

[1] Corresponding author's address: Hacettepe University, Ankara State Conservatory, Department of Classical Guitar, Ankara, Turkey.
Telephone: 0 312 212 62 10 / 1212
Fax: 0 312 215 84 66
e-mail: ademsoner.uluocak@hacettepe.edu.tr
DOI: http://dx.doi.org/10.15345/iojes.2016.01.017

© 2016 International Online Journal of Educational Sciences (IOJES) is a publication of Educational Researches and Publications Association (ERPA)

is also observed that they are considerably stressed about ALES (Academic Personnel and Postgraduate Education Entrance Exam) and YDS (Foreign Language System) exams, too. In addition to this, most of students express that they fınd foreign language courses such as English and Italian inefficient that stress them. Inefficiency during selection of repertoire, lack of practicing rooms and communication problems with instrument training staff are among other causes of stress in students that are in educational category. Research results indicate that future concerns are common causes of stress in all students. Communication problems with individuals out of conservatory are the major causes of stress related to social life. Students want to build friendship relations with individuals out of univefsity: however, it is difficult for them to allocate time for this friendship relation due to intensity of individual practices, practicing hours. The research also detects that interviewed persons are stressed also due to their personal characteristics such as being perfectionist. motivation, feeling solitude and time management. Stating that the society's approach to classic music and musicians is another phenomenon stressing them, participants emphasize that classic music is not appreciated in Turkey, which is one of the factors stressing them.

Conclusion and Discussion

Research results indicate the diversity of causes of stress in students of undergraduate conservatory. Taken as a whole. the causes of stress in students may be classified under four categories such education, future concerns, social life and personal characteristics. The majority of causes of stress under the exam theme is remarkable in this research. The cause of stress due to instrument exams is the most remarkable among them. Students indicate the behaviours of exam jury as one of the main factors increasing exam concerns. It is also observed that the other phenomenon stressing conservatory students are ALES and YDS exams. Participants do not perceive any course as a cause of stress except instrument and foreign language courses, which is another remarkable result. This finding may be commented as a natural result of intense practice of instrument courses in such conservatory system aiming to educate artists. It is observed that communication problems with academic staff stress the students, which resembles too many researchers conducted on students attending in faculties such as education, management and health. One of research results indicates the problems participants face with practicing room. Research findings reveal that future concern is a major cause of stress for all of participants. The participants are worried about how to live on, because there is only a few of orchestra and opera staff recruitment exams and classic music is not in demand in Turkey. Students express that this concern increasing in the last class is a high-level cause of stress effecting directly both their educational life and other courses of life. The research detected that conservatory students are exposed to many causes of stress arising from social life and that the necessity of continuous practicing as a musician restricts their social life and this situation creates more stress among participants.

Konservatuar Öğrencilerinin Stres Kaynakları

Soner Uluocak[1]

[1]*Hacettepe Üniversitesi, Ankara Devlet Konservatuarı, Türkiye*

MAKALE BİLGİ

Makale Tarihçesi:
Alındı 26.08.2015
Düzeltilmiş hali alındı 13.12.2015
Kabul edildi 19.02.2016
Çevrimiçi yayınlandı 07.02.2016

ÖZ

Bu araştırmanın amacı konservatuar öğrencilerinin stres kaynaklarını, öğrencilerin görüşlerinden yararlanarak ortaya koymaktır. Nitel araştırma yöntemiyle desenlenen araştırmada öğrencilerin lisans öğrenimleri süresince maruz kaldıkları stres kaynakları araştırılmış, veri toplama aracı olarak yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılmıştır. Görüşmeler sonucunda öğrencilerin stres kaynakları eğitim-öğretim sistemi, gelecek kaygısı, sosyal yaşam ve kişisel özellikler başlıklı dört temel kategori ve bu kategorilere bağlı çeşitli tema ve alt temalarla ifade edilmiştir. Araştırmada öğrencilerin gelecek kaygısı, çalgı sınavlarına yönelik performans kaygısı ve müzik pratiklerini gerçekleştirmeye yönelik çalışma odası yetersizliği gibi stres faktörleri üzerinde sıklıkla durdukları görülmüştür. Ayrıca toplumun klasik müziğe bakış açısı ve konservatuar dışındaki arkadaş grupları tarafından anlaşılamama gibi faktörlerin de öğrenciler üzerinde stres yarattığı belirlenmiştir. Öğrencilerin, klasik müzik icracılarının istihdamına yönelik daha fazla çalışma yapılmasının, maruz kalınan stres kaynaklarının azaltılması yönünde önemli ölçüde çözüm sağlayacağı görüşüne sahip oldukları tespit edilmiştir.

© 2016 IOJES. Tüm hakları saklıdır

Anahtar Kelimeler:
konservatuar, konservatuar öğrencileri, müzik eğitimi, stres kaynakları

Giriş

Yükseköğrenimde öğrenci başarısını etkileyen birçok sorunla karşılaşılmaktadır. Bu sorunlardan biri de öğrencilerin çeşitli sebeplerden dolayı maruz kaldıkları strestir. Özellikle 20. yüzyılda araştırmacılar tarafından üzerinde dikkatle durulan stres olgusunun birçok farklı tanımı yapılmıştır (Ivanchevich ve Matteson, 1980; Selye, 1982; Graham, 1994). Bu tanımların en kapsamlılarından biri de Folkman ve Lazarus (1984)'a aittir. Folkman ve Lazarus (1984) stresi kişi ile çevre etkileşiminde kişinin uyumunu tehlikeye sokan ve mevcut kaynakları zorlayan ya da aşan çevre talepleri olarak tanımlamışlar ve stresle başa çıkmada bireysel farklılığın önemini vurgulamışlardır. Dağ (1990) ise stresi, bireyin tehdit edici çevre özelliklerine karşı gösterdiği bir tepki olarak tanımlamıştır. Avşaroğlu ve Üre (2007)'ye göre stres birey ile olayların etkileşimiyle meydana gelmekte, bu yüzden stres olgusunu anlamakta yalnızca olayı incelemek yetersiz kalmaktadır.

Yapılan farklı tanımlardan da görüldüğü gibi her olay her bireyde stres yaratmamakta, maruz kalınan stresin kaynağı bireylerin kişisel özelliklerine bağlı olarak değişiklik göstermektedir (Durna, 2006). Yapılan birçok çalışmada stres altındaki bireylerin davranışları incelenmiştir. Örneğin Sarason (1975) stres altındaki kişilerin kendileriyle aşırı meşgul olduklarını, kendilerini aşağılayıcı karmaşık duygu ve düşünce içinde bulunduklarını belirtmiştir (Sarason: 1975: Akt: Daş, 2000). Yapılan çalışmalarda sıklıkla birey üzerindeki olumsuz etkilerinden bahsedilmekle birlikte, stresin birçok olumlu sonuç doğurduğunu da belirten Daş (2000) kişiyi zora soksa, uyumunu tehlikeye atsa, acı ve bunaltı verse de, başa çıkıldığında stresin kişiyi ileriye, mutluluğa ve başarıya götüren bir özelliğe sahip olduğunu vurgulamaktadır. Er ve Kaya (2014) stresin uygun nitelik ve yoğunlukta olduğunda kişiyi geliştiren, onu harekete geçiren, deneyim kazandıran ve güçlendiren bir uyarıcı olduğuna vurgu yapmaktadırlar.

Araştırmalar, hem kişisel hem de sosyal hayatta karşılaştığımız sorunların başında gelen stres olgusunun yoğun olarak yaşandığı ortamların başında okulların geldiğini göstermektedir (Durna, 2006; Avşaroğlu ve Üre, 2007; Temel ve ark., 2007). Özellikle üniversite yaşamı, doğasından kaynaklanan birçok nedenden dolayı güçlü bir stres kaynağı olarak tanımlanmaktadır (Akpınar, 2013; Batıgün ve Kayış, 2014).

[2] Sorumlu yazarın adresi: Hacettepe Üniversitesi, Ankara Devlet Konservatuarı, Gitar Sanat Dalı, Ankara, Türkiye.
Telefon: 0 312 212 62 10 / 1212
Faks: 0 312 215 84 66
e-posta: ademsoner.uluocak@hacettepe.edu.tr
DOI: http://dx.doi.org/10.15345/iojes.2016.01.017

© 2016 International Online Journal of Educational Sciences (IOJES) is a publication of Educational Researches and Publications Association (ERPA)

Literatürde üniversite ortamının öğrenciler açısından çok çeşitli stres faktörleri barındırdığına ilişkin birçok çalışma bulunmaktadır (Durna, 2006; Avşaroğlu ve Üre, 2007; Temel ve ark., 2007; Deveci ve ark., 2012; Er ve Kaya, 2014). Üniversite öğrencilerinin öğrenim süreçleri boyunca maruz kaldıkları stres faktörleri, birçok çalışmaya da konu olmuştur. Bu çalışmalar incelendiğinde, öğrencilerin birbirinden farklı birçok stres kaynağına sahip olabildikleri görülmektedir. Nitekim Baltaş ve Baltaş (2006) da bireyin maruz kaldığı stres kaynaklarının değişiklik gösterdiğini iletmektedir. Üniversite öğrencilerinin maruz kaldıkları stres kaynakları arasında maddi kaygılar, barınma sorunu, ulaşım sorunu, aile, sosyal yaşam, politika, arkadaşlık ilişkileri, bireysel özellikler, sınav kaygısı, okul başarısı, öğretim elemanlarıyla yaşanan sorunlar ve gelecek kaygısı en sık karşılaşılanlardır (Akbağ ve ark., 2005; Durna, 2006; Altıok ve Üstün, 2013; Akpınar, 2013; Kaya ve ark., 2014).

Türkiye'de yükseköğrenim sistemi içinde yer alan alanlardan biri de konservatuar eğitimidir. Mesleki müzik eğitiminin önemli bir boyutunu oluşturan konservatuar eğitimi, kendine özgü kimi nitelikleriyle yükseköğrenimin diğer alanlarından farklılık göstermektedir. Konservatuar öğrencilerini diğer fakültelerin öğrencilerinden ayıran temel özelliklerin başında, bu öğrencilerin oldukça küçük yaşlardan itibaren mesleki müzik eğitiminin içinde yer almaları gelmektedir. Konservatuar eğitimine beşinci sınıfta başlayan bir öğrenci dörder yıllık ortaokul ve lise eğitiminin ardından, dört yıllık üniversite öğrenimini de yine aynı sistem içinde sürdürür. Böylece toplam on iki yılı bulan, yoğun ve üst düzeyde bir disiplin gerektiren öğrenim süreci aynı çatı altında tamamlanır. Konservatuar öğrencilerinin lisans eğitimlerinde maruz kaldıkları stres faktörlerinin tanımlanması ise öğrencilerin meslek hayatlarına başlamak üzere olmalarından dolayı ayrı bir önem taşımaktadır. Bu doğrultuda, bu araştırmanın amacı yükseköğrenim sisteminde önemli bir yere sahip olan konservatuar öğrencilerinin stres kaynaklarının ortaya konulması olarak belirlenmiştir. Öğrenmenin etkili bir düzeyde gerçekleşmesini engelleyen faktörlerden biri olan stresin öğrencinin hayatından tamamen kaldırılması olanaklı değilse de, maruz kalınan stres kaynaklarının tespit edilerek, etkili ve verimli başa çıkma çalışmalarının yapılması mümkün olabilir. Konservatuar öğrencilerinin stres kaynakları hakkında yeterli bilgiye sahip olmak, eğitimin niteliğinin artırılması yönünde önemli bir rol oynayabilir. Bu stres kaynakları tespit edildiğinde, eğitim sürecinde yaşanan problemlerin çözümüne yönelik daha sağlıklı adımların atılması mümkün olabileceği gibi maruz kalınan stres kaynaklarına uygun çözümler üretildiğinde, akademik başarının artırılarak, birikim ve bilinç düzeyi daha yüksek sanatçıların yetişmesi sağlanabilir. Konservatuar öğrencilerinin stres kaynaklarının belirlenmesinin daha etkin ve verimli bir müzik eğitiminin yürütülmesine de katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

Yöntem

Araştırmanın Modeli

Bu çalışmada nitel araştırma yöntemi kullanılmıştır. Yıldırım ve Şimşek (2006) nitel araştırmayı gözlem, görüşme ve doküman analizi gibi veri toplama yöntemlerinin kullanıldığı, algıların ve olayların doğal ortamda gerçekçi ve bütüncül bir biçimde ortaya konmasına yönelik nitel bir sürecin izlendiği araştırma olarak tanımlamaktadır. Araştırmada veriler Yarı Yapılandırılmış Görüşme Formu ile toplanmıştır. Görüşme formunun oluşturulmasında öncelikle ilgili literatür taranarak, üniversite öğrencilerinde karşılaşılan stres olgusuna ilişkin temel kavramlar belirlenmiş, ardından belirlenen kavramlar ve araştırmanın amacı doğrultusunda görüşme soruları hazırlanmıştır. Soruların işlevselliğini test etmek amacıyla bir öğrenci ile pilot görüşme yapılmış, işlemeyen sorular formdan çıkarılmıştır. Düzenlenen form uzman görüşüne sunulmuş ve uzman görüşleri sonucunda forma son hali verilmiştir.

Verilerin Toplanması ve Analizi

Bu araştırma Hacettepe Üniversitesi Ankara Devlet Konservatuarı'nda 2014-2015 Eğitim-Öğretim Yılı Güz Dönemi Aralık-Ocak aylarında gerçekleştirilmiştir. Araştırmada veriler Yarı Yapılandırılmış Görüşme Formu ile toplanmıştır. Yarı yapılandırılmış görüşme, görüşmeciye hareket özgürlüğünün en düşük düzeyde bırakıldığı yapılandırılmış görüşme ile görüşmeciye büyük hareket ve yargı serbestisi veren esnek, kişisel görüş ve yargıların kökenlerine inmeyi sağlayan yapılandırılmamış görüşme arasında yer alır (Karasar, 2007: 167-168). Bu formda katılımcılara öncelikle cinsiyet, yaş, konservatuar öğrencisi olmaktan memnun olup olmadıkları ve para kazanmak amacıyla bir işte çalışıp çalışmadıkları sorulmuş, ardından açık uçlu olarak "*Bir konservatuar öğrencisi olarak sosyal ve kişisel açıdan maruz kaldığın stres kaynakları hakkında neler söyleyebilirsin*?" sorusu yöneltilmiştir. 30-40 dakika aralığında süren her bir görüşmenin başında katılımcılara

araştırmanın kapsamı ve amacı hakkında gerekli bilgiler verilerek, isimlerinin ve görüşme kayıtlarının gizli tutulacağı belirtilmiş, ardından katılımcıların bilgisi dahilinde kayıt cihazı açılarak görüşmeler kaydedilmiştir. Görüşmeler araştırmacının ders odasında gerçekleştirilmiş olup, görüşme sırasında katılımcıları yönlendirici ve araştırmanın veri toplama sürecini olumsuz etkileyebilecek durumlardan kaçınılmıştır.

Elde edilen veriler betimsel analiz ve içerik analizi yöntemleri kullanılarak analiz edilmiştir. Verilerin analizinde öncelikle ses kayıtları bilgisayar ortamına aktarılmış ve kayıtların dökümleri yapılmıştır. Bu sürecin ardından elde edilen veriler doğrultusunda kodlamalar yapılmış, katılımcıların görüşleri analiz sonucunda elde edilen tema ve alt temalar altına yerleştirilmiştir. Elde edilen tema ve alt temalar uzman görüşüne sunularak, kodlayıcılar arası güvenirlik analizine tabi tutulmuştur. Güvenirlik analizinde Güvenirlik=[Görüş Birliği / (Görüş Birliği + Görüş Ayrılığı)] X 100 formülünden (Miles ve Huberman, 1994) yararlanılmış ve kodlayıcılar arası güvenirlik yüzdesi % 94 olarak hesaplanmıştır. Nitel araştırmalarda uzman ve araştırmacı değerlendirmeleri arasındaki uyumun % 90 ve üzeri olduğu durumlarda arzu edilen düzeyde bir güvenirlik sağlanmış olmaktadır (Saban, 2008).

Çalışma Grubu

Araştırmanın çalışma grubu oluşturulurken, evreni bütün nitelikleri ile temsil ettiği düşünüldüğünden (Tavşancıl ve Aslan, 2001) amaçlı örnekleme yoluna gidilmiştir. Bu amaçla Hacettepe Üniversitesi Ankara Devlet Konservatuarı Müzik Bölümü ile Sahne Sanatları Bölümü son sınıflarında öğrenim görmekte olan on iki öğrenci araştırmanın örneklem grubunu oluşturmuştur. Bu tür çalışmalarda örneklem grubunun tecrübe sahibi olması temel kriter olduğundan, araştırma son sınıflar üzerinde yürütülmüştür. Çalışmada katılımcıların akademik başarı durumları dikkate alınmamış, son sınıf öğrencileri olmaları yeterli görülmüştür. Öğrencilerin çalışmaya gönüllülük ilkesiyle katılmaları esas alınmıştır.

Çalışma grubunu oluşturan öğrencilerin % 50'si (6) kız, % 50'si (6) erkektir. Öğrencilerden biri yalnız yaşamakta olup, diğerleri ailelerinin yanında ikamet etmektedir. Örneklem grubunun tamamı konservatuar öğrencisi olmaktan memnun olduklarını ifade etmişlerdir. Yaş ortalaması 23.5 olarak hesaplanan grup içinden üç öğrenci düz lise mezunudur. Bunlardan ikisi lise mezuniyetlerinin ardından konservatuarın ilgili sanat dalının sınavını kazanarak ikinci lise eğitimlerini konservatuar lisesinde tamamlamış, diğeri ise başka bir üniversiteden lisans mezuniyetini elde ettikten sonra konservatuarın ilgili sanat dalında ikinci lisans eğitimini sürdürmektedir. Diğer dokuz öğrenci ise lise eğitimlerini konservatuar lisesinde tamamlamış olup, lisans eğitimlerine de yine aynı kurumda devam etmektedirler.

Bulgular

Konservatuar lisans öğrencilerinin maruz kaldıkları stres kaynaklarına ilişkin elde edilen görüşler dört temel kategoride değerlendirilmiştir. Bu görüşler çeşitli tema ve alt temalar halinde gruplandırılmış ve öğrenci görüşlerinden yapılan doğrudan alıntılar eşliğinde sunulmuştur.

Eğitim-Öğretim Sistemine İlişkin Bulgular

Araştırmada konservatuar lisans öğrencilerinin stres kaynaklarına ilişkin görüşlerinin büyük bir kısmının eğitim-öğretim sistemi kategorisinde yer aldığı görülmüştür.

Tablo 1'de görüldüğü gibi katılımcıların eğitim-öğretim sistemine ilişkin stres kaynakları altı farklı tema altında gruplanmıştır. Bunlardan sınav teması altında, katılımcıların birçok stres kaynağından bahsettikleri görülmektedir. Buna göre öğrencilerin yarısı yıl içinde girdikleri çalgı sınavı sayısını fazla ve seslendirecekleri eserleri hazırlamaları için gerekli süreyi yetersiz bulduklarını ifade etmiş, bu durumun kendileri için yüksek düzeyde bir stres kaynağı olduğunu belirtmişlerdir: "*Bence çok fazla sınav oluyoruz, her dönem sonunda*." (Ö5) Öğrenciler ayrıca jürinin sınavlar esnasında gergin olması, sürekli düşünceli görünmesi, eserlerini icra eden öğrencilere jest, mimik ya da sözcüklerle herhangi bir geri bildirimde bulunmaması gibi nedenleri de büyük bir stres kaynağı olarak algıladıklarını ve bu stresin sınav performanslarını olumsuz yönde etkilediğini ifade etmişlerdir. "*Sınavda bir parça bittikten sonra insan bir şey bekliyor, kötü bile söylesen bir bravo dersin! Bir gülümse, bir moral ver adama değil mi? Yok, sadece yazı yazıyorlar. İster istemez insan düşüyor*." (Ö6)

Tablo 1. Öğrencilerin eğitim-öğretim sistemine ilişkin stres kaynakları

Kategori	Tema	Alt tema	Öğrenci	Sayı
Eğitim-Öğretim Sistemi	Sınav	Çalgı sınavlarının sayısı	Ö2, 3, 5, 6, 7, 11	6
		Sınav jürisinin davranışı	Ö1, 2, 3……7, 10, 11,12	10
		ALES ve YDS sınavları	Ö1, 3, 4, 5, 6 7, 8, 9, 10	9
	Çalgı Dersi Öğretim Elemanı	Uzun yıllar aynı öğretmen ile çalışma	Ö6, 7	2
		Öğretmenin istediği gibi çalma zorunluluğu	Ö3, 7	2
		Teknik değiştirme	Ö2, 3, 7	3
		Çalgı öğretmeni ile iletişim sorunu	Ö2, 3, 4, 6, 7, 11, 12	7
	Repertuar	Tüm okulda aynı eserlerin öğretilmesi	Ö5, 11	2
		Eser seçme özgürlüğünün kısıtlı olması	Ö3, 4, 5	3
		Çok fazla eser çalma zorunluluğu	Ö2, 3, 4, 7	4
		Ağır eserler çalmak	Ö1	1
		Repertuar yetiştirme süresinin yetersizliği	Ö1, 2, 3, 11	4
	Yabancı Dil	Yetersiz dil eğitimi	Ö1, 2, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10	9
	Çalışma Odası	Çalışma odası sayısının yetersizliği	Ö1, 2, 3……8, 11, 12	10
	Diğer	Her öğrencinin solist olarak yetiştirilmesi-pedagoji alanının ve eşlik müzisyenliğinin ihmal edilmesi	Ö2, 3, 11	3
		Eğitim sisteminin sanatçı yetiştirmeye yönelik olmaması	Ö2, 5	2
		Kültür derslerine önem verilmemesi	Ö6	1
		Orkestra ile birlikte çalma şansının çok kısıtlı olması	Ö2, 5, 7	3
		Kredili sistemden kaynaklanan sorunlar	Ö6, 10, 11	3

Çalgı sınavlarının yanı sıra ALES ve YDS sınavlarının da öğrenciler üzerinde stres yaratan bir başka olgu olduğu görülmektedir. Öğrenciler konservatuarda bu sınavlara yönelik bir eğitim almadıklarını ve bu yüzden büyük bir stres yaşadıklarını belirtmişlerdir: "*ALES, YDS büyük stres yaratıyor. O yüzden master yapmayacağım hatta. Zaten konservatuar sistemi bize bu tarz sınavları geçebilecek düzeyde eğitim veremezken, ki veremez de zaten, bizim bu tarz şeylerden muaf tutulmamız gerekli gerçekten*." (Ö3) "*ALES ve YDS ben de şu an kaygı yaratmıyor, ama yaratacak*." (Ö1) "*Biz en son lisede matematik gördük, o da çok boştu yani*." (Ö4)

Öğrencilerin büyük bir çoğunluğu çalgı dersi öğretim elemanları ile yaşadıkları iletişim sorunlarının kendilerinde stres yaratan bir başka faktör olduğunu vurgulamışlardır: "*Mesela asla iyi denmez öğrenciye. İyi dersen öğrenci çalışmaz. Hep kötü diye diye de hep kendini gerçekten kötü hissetmeye başlıyorsun.*" (Ö4) Çalgı eğitimini on iki yıl boyunca aynı öğretmen ile sürdürmek, öğretmen değişikliği yaşadıklarında çalgı tekniklerinin de değişmek zorunda kalması, eserleri öğretmenin istediği biçimde icra etmek zorunluluğu gibi etkenlerin öğrencilerde strese neden olduğu görülmektedir. "*Sürekli aynı hocayla çalışmaktansa, farklı farklı ekollerden farklı farklı şeyler alıp onları bir araya getirmek daha iyi*." (Ö6) Öğretim elemanlarının bireysel farklılıkları dikkate almayıp, her öğrenciden aynı başarıyı beklemeleri algılanan başlıca stres kaynaklarından biri olarak ifade edilmiştir: "*Ben derse girdiğim zaman benim konularımla yoğunlaşmalı hoca. Başka bir yolsa o yani, o yoldan yürümeli. Diğer öğrenci geldiğinde onun konularına yoğunlaşıp o taraftan devam etmeli. Yani bu iş öyle gir çık, kahvemi içeyim, sen gir sen çık değil de, yani.*" (Ö2)

Katılımcı öğrencilerin tamamına yakını lisans eğitiminde aldıkları yabancı dil eğitimini yetersiz bulduklarını ve bu durumu büyük bir stres kaynağı olarak algıladıklarını ifade etmişlerdir. Öğrenciler yabancı dil açıklarını kapamak için özellikle son sınıfta dil kurslarına gittiklerini ya da özel ders aldıklarını ve bu durumun hem maddiyat hem de zamanı etkili kullanma açısından büyük bir strese neden olduğunu bildirmişlerdir. "*Dil çok önemli, sonuçta müzisyeniz. Dünyanın her yerine gidebilme olasılığımız var. Dil olmayınca hiç bir şey yapamayız. Ne kadar güzel çalarsak çalalım, konuşamayınca?*" (Ö7) "*Okulda dil eğitimimiz iyi değil. Hem İngilizcemizin hem İtalyancamızın çok iyi olması lazım. Hiç değilse, okulumuzun bize dünya dili İngilizceyi vermesi lazım.*" (Ö8)

Öğrencilerin eğitim-öğretim kategorisinde stres kaynağı olarak algıladıkları bir başka olgunun da repertuar teması olduğu görülmektedir. Öğrencilerin yarıya yakını çalgı derslerinde seslendirmekle yükümlü bulundukları repertuarı zor, yoğun ve seslendirilmesi için gerekli süreyi (on dört hafta) yetersiz bulduklarını ve bu durumun bir stres kaynağı olduğunu ifade etmişlerdir. "*Kaldıracak çocuğa kaldıramayacak çocuğa herkese aşırı yükleme yapılıyor, eser bazında, tempo bazında. Üç buçuk ay içinde beş eser, tam program isteniyor. Sonraki üç buçuk ay içinde konçerto isteniyor, yani.*" (Ö2) "*Repertuar yetiştirme baskısı her zaman hissettiğimiz bir şeydir. Ağır eserler çalıyoruz, bir de insanız her zaman çalışamayabiliyoruz.*" (Ö1) Kimi öğrenciler ise repertuar seçiminde kendilerinin de söz sahibi olmak istediklerini, sevdikleri ve ilgi duydukları eserler üzerinde çalıştıklarında maruz kaldıkları stresin azaldığını ve kendilerini daha başarılı hissettiklerini belirtmişlerdir. "*Önümüze yapılması gereken bir şeyler olarak dayatıyorlar ya bir şeyler, o beni birazcık geriyor*." (Ö5) "*Bir arkadaşım vardır mesela, yıllardır hoca ona klasik eser çaldırıyor, zorluyor. O da nefret ediyor klasik çalmaktan yani. Mozart bilmem ne, sevmeden çaldı hep. Bu sene çağdaş bir eser verdi, inanılmaz severek çaldı. Herkes sınavda çok beğendi*." (Ö4)

Öğrenciler, çalışma odası sayısının yetersizliğinin de kendilerinde stres yaratan önemli bir faktör olduğunu belirtmişlerdir. Öğrenciler bu stres kaynağını aşmak için evde çalışmaya yöneldiklerini, ancak bu durumda da komşuların gürültüden dolayı şikayetçi olduklarını söylemişlerdir. Ayrıca ev ortamında müzik yapma pratiğinin verim sağlamadığını hissettikleri için yaşadıkları stresin daha da arttığını ifade etmişlerdir: "*Oda başına sekiz tane öğrenci düşüyor hocam… Odanın ikinci problemi de şu ki, evdeki oda problemi var mesela. Hemen bir kombi peteğine vurmalar, işte bilmem neler, yani herhangi bir sesle müdahale etmeler. Yani bu bizim aşabileceğimiz bir şey değil. Ben komşuma gidip, hayır bu böyle değil desem n'olacak yani? Çok büyük bir refaha kavuşmadıkça, bir villada falan oturmadıkça bu sorunu hep yaşayacağız yani. Sığıntı gibi yaşıyoruz yani.*" (Ö2) "*Okulun her dip köşesinde çalışmışlığım vardır yani. İnsanlardan oda dilendiğim, bazen hiç bulamadığım zamanlar oluyor. Koridorda da çalışmak istemiyorum, çünkü duyamıyorum, sağlıklı değil*." (Ö4)

Gelecek Kaygısına İlişkin Bulgular

Konservatuar lisans öğrencilerinin stres kaynaklarına ilişkin düşüncelerinin gelecek kaygısı kategorisinde yer alan görüşleri aşağıda verilmektedir.

Tablo 2. Öğrencilerin gelecek kaygılarına ilişkin stres kaynakları

Kategori	Tema	Alt tema	Öğrenci	Sayı
Gelecek Kaygısı	Kadro sorunu	Konser müzisyeni olarak yaşayamama endişesi	Ö1, 2, 6, 7, 11	5
		Orkestra ve operalarda az sayıda kadro açılması	Ö2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 12	10
		Akademik kadroların sınırlı sayıda olması	Ö2, 5, 8, 12	4
	Toplumun bakış açısı	Türkiye'de klasik müzik icracısı olarak değer görememe	Ö1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 11	10

Katılımcıların tamamında gelecek kaygısının büyük bir stres kaynağı olduğu görülmektedir. Öğrenciler Türkiye'de senfoni orkestrası ve opera sayısının oldukça sınırlı olduğunu, kurumların nadiren yeni kadrolar açtığını ve bu durumun gelecek kaygılarını artıran temel faktörlerden biri olduğunu ifade etmişlerdir: "*Konservatuarlar öğrenci yetiştiriyor ama öğrencileri yerleştirecek kurumlar yok*." (Ö3) "*Senfoniler yıllardır sınav açmıyor. Sekiz yıl mı, öyle bir şey. Opera geçen üç yıl önce filan açtı. Onda da zaten alacağını aldı kadrolu*." (Ö4) "*Kesinlikle çok çok korkuyorum ve çok strese giriyorum. Umarım hiç boşluğa düşmem, işsiz kalmam mezun olunca*." (Ö9) "*Bende, 'iyi hadi mezun oluyorum da, bundan sonra n'apcam' tarzı bir şey var, endişe, kaygı… Derslere girmiyorum filan*." (Ö10) "*Dördüncü sınıf olduğum için bu sene oturdu içime gerçekten yani. N'apacağım diye çok düşünüyorum, çünkü hiçbir şey belli değil şu an*." (Ö5)

Öğrenciler ayrıca toplumun klasik müziğe karşı olumsuz bir bakış açısına sahip olduğunu ve toplumda klasik müzik sanatçısı olarak değer görememe endişesinin de kendilerinde stres yarattığını belirtmişlerdir. Katılımcı öğrencilerin toplumun bakış açısını yansıtan sözleri oldukça dikkat çekici: "*Mesela geçen sene İstanbul'da taksiye bindim. N'apıyosun kızım burada filan sordu bir şeyler. Dedim orkestrayla geldim ben, orkestra sanatçısıyım. E olsun dedi, canın sağolsun filan. Sanki hiçbir şey yapamamışım, hiçbir baltaya sap olamamışım da ancak çalgıcı olmuşum mecburiyetten*." (Ö4) "*Biz Avrupa müziğini Türkiye'de ne kadar iyi yaparsak yapalım, kıymet*

bilinmeyecek hiçbir şekilde. Ne yaparsak yapalım." (Ö7) "*Opera insanların gözünde basit görünüyor ya, oooo bağırıyorlar filan diyorlar. Bir de bunu anlatmak zorundasın*." (Ö6)

Sosyal Yaşama İlişkin Bulgular

Konservatuar lisans öğrencilerinin stres kaynaklarına ilişkin düşüncelerinin sosyal yaşam kategorisinde yer alan görüşleri aşağıda verilmektedir.

Tablo 3. Öğrencilerin sosyal yaşama ilişkin stres kaynakları

Kategori	Tema	Alt tema	Öğrenci	Sayı
Sosyal Yaşam	Aile	Maddiyat	Ö1, 3, 6, 11	4
		Aile sorunları	Ö2, 3, 6	3
	Arkadaşlık	Konservatuar dışından arkadaşlıklarda iletişim sorunu	Ö2, 3, 4, 5, 6, 8, 10, 12	8
		Uzun yıllardır aynı arkadaşlıklar	Ö2, 3, 5, 7, 9, 10, 11, 12	8
		Konservatuar öğrencilerinde ego sorunu	Ö6	1
		Öğrenciler arası yarışma duygusu	Ö3, 9, 10, 12	4
	Barınma	Yurt ya da ev sorunu	Ö3, 6	2
	Politika	Ülkenin genel durumu	Ö1, 2, 3…… 8, 9, 10	10
		Sanat kurumlarının durumu	Ö1, 2, 3, 5, 6, 7, 8	7
	Üniversite olanakları	Diğer fakültelerden uzakta olmak	Ö2, 3, 5, 7, 9, 10, 11	7
		Öğrenci kulüplerinin olmaması	Ö2	1
	Ulaşım	Uzak bir yerde oturmak	Ö7	1
	Diğer	Sosyal aktivitelere zaman kalmaması	Ö2, 4, 8	3

Katılımcıların sosyal yaşam konusunda verdikleri cevaplar incelendiğinde, arkadaşlık olgusunun en fazla stres yaratan faktörlerden biri olduğu görülmektedir. Öğrenciler beşinci sınıftan lisans eğitiminin sonuna değin, yaklaşık on iki yıl aynı arkadaşlarla birlikte bulunmalarının kendilerinde belli ölçüde bir stres yaratığını ifade etmişlerdir: "*On iki senedir görüp duruyorum yani, e şimdi çok yakınlaştıkça sürekli gördükçe de laçkalaşıyor insan. Farklı problemler çıkıyor, iyi geçineceğin varsa bile kötü geçiniyorsun. Artık işin suyu çıkıyor yani*." (Ö2) "*Başka yerdeki öğrenciler bizim gibi değil. Biz odaya kapan, saatlerce çalış… Olması gereken de bu. Bizim iş biraz maalesef asosyallik gerektiriyor. Öyle olunca normal insanlar gibi olmuyor. İnsanlar sürekli birileriyle tanışıyor, arkadaş oluyor. Bizim arkadaşımızın arkadaşı da arkadaşımız olduğu için hani tanışacak bir ortam filan yok*". (Ö10) Bu stres kaynağını aşmak için konservatuar dışından bireylerle arkadaşlık ilişkileri kurmaya çalıştıklarını belirten öğrenciler, yoğun müzik çalışmaları ve konservatuar dışından bireyler tarafından yeterince anlaşılamadıklarını düşünmeleri nedeniyle bu isteklerini gerçekleştiremediklerini söylemişlerdir. Öğrenciler, konservatuar dışından bireylerle arkadaşlıklarında en önde gelen stres faktörünün anlaşılmamak olduğunu, yoğun ve katı bir disiplin gerektiren müzik çalışmaları dolayısıyla planlı yaşamak zorunda olduklarını ve bu planlı yaşam biçiminin diğer bireyler tarafından yeterince anlayış görmediğini ifade etmişlerdir: "*Onların hayatı pek bizim gibi değil. İşlerine gidiyorlar, geri kalan zamanda işlerini dışarıda bırakabiliyorlar. Bizim için öyle olmuyor genelde. Eve döndüğümüzde bir şeylerin ezberini yapmamız gerekiyor, dinlememiz gerekiyor, maalesef böyle*." (Ö8) "*Diğer mesleklerde nedir, akşam altıda işiniz bitiyordur. Bitmiştir yani. Ama burada hocalardan öğrencilere hepimiz akşam altıda iş biter, ama eve gidip çalışması gerekir*." (Ö1) "*Onlara göre biz çok farklı düşünüyor ve yaşıyoruz. Tabi ki bu bizde stres kaynağı yaratıyor. Çalışma saatlerimiz, çalışma şeklimiz dışarıya göre hep farklı ve hep de kişisel. Bizi hep işkolik olarak algılıyorlar*." (Ö8) "*Yani diğer meslekteki hangi meslek olursa olsun tıp, ne mühendisler, ne öğretmenler… Hiç kimse bizim kadar çalışmıyor. Sadece sınavlara çalışıyorlar ve yeterli oluyor*." (Ö4) Bazı katılımcılar konservatuar dışından bireylerle konuşacak ortak konular bulmakta zorlandıklarını ve bu durumun da kendilerinde stres yarattığını ifade etmişlerdir.

Katılımcı öğrencilerin bir kısmı maddiyat konusunda belli düzeyde bir stres yaşadıklarını ifade etmişlerdir. Araştırmada para kazanmak zorunda olan öğrencilerin çoğunlukla özel ders verdikleri, ayrıca kafe, bar gibi eğlence yerlerinde ya da kimi sanatsal-kültürel etkinliklerde müzik yaptıkları belirlenmiştir: "*Maddi konularda kız arkadaşlarımız daha şanslı, ama erkekler öyle olmuyor. Kafelerde, dışarlarda, düğünlerde ben çok söyleyip çalmak zorunda olan arkadaşlarımı biliyorum*." (Ö8) "*Bende şöyle bir stres yaratıyordu: Yoruyordum sesimi, yorgun sesle geliyordum, hocalarım tepki gösteriyordu. Çalışmaman lazım diyorlardı ama ben çalışmak zorundaydım*." (Ö6) Öğrenciler bu çalışma saatlerinin çoğunlukla toplumun dinlenme zamanı olan mesai saati sonrasında

ya da hafta sonlarında gerçekleştiğini ve herkes dinlenirken kendilerinin çalışmak zorunda olmalarının sosyal ilişkilerini derinden etkilediğini belirtmişlerdir.

Konservatuar binasının diğer kampüslerden ayrı bir semtte ve tek başına olmasının, öğrencilerin çoğunluğunda stres yarattığı görülmektedir. Katılımcılar bu olguyu sosyalleşmelerini engelleyen bir durum olarak algıladıklarını, diğer fakültelerdeki akranlarıyla aynı sosyal mekanları paylaşmayı arzu etseler de buna olanak bulamadıklarını vurgulamışlardır. Ayrıca birçoğunun aklında çalgısına zaman ayırma konusunda soru işaretleri bulunduğu da gözlenmiştir. Öğrencilerin kendilerine daima "Sosyalleşecek imkanım olsa bile buna gerçekten zaman ayırabilecek miyim?" sorusunu sormaları dikkat çekmiştir: "*Kampüs olanaklarına sahip olsak da yine de çok fazla yararlanamazdık. Çünkü sürekli pratik yapmak, prova yapmak zorundayız*." (Ö8) "*Etkinlikler olsa da ne kadar gidebilirim ki yani. Özellikle son 1.5-2 ay gerçekten çok yoğun oluyoruz, zaten zaman yok yani*." (Ö4)

Kişisel Özelliklere İlişkin Bulgular

Konservatuar lisans öğrencilerinin stres kaynaklarına ilişkin düşüncelerinin kişisel özellikler kategorisinde yer alan görüşleri aşağıda verilmektedir.

Tablo 4. Öğrencilerin kişisel özelliklerine ilişkin stres kaynakları

Kategori	Tema	Alt tema	Öğrenci	Sayı
Kişisel Özellikler	Mükemmeliyetçilik	Müziksel performansından memnun kalmama	Ö1, 3, 8, 9, 10	5
	Zaman Yönetimi	Zamanı verimli kullanamama	Ö1, 3, 6, 7	4
	Motivasyon	Günlük çalışmalarını aksatma	Ö1, 2, 3, 4, 6, 10, 11	7
	Performans Kaygısı	Sınava yönelik	Ö1, 2, 5…8, 10, 11, 12	9
		Konsere yönelik	Ö5, 10	2
	Özgüven	Topluluk karşısında çalamama korkusu	Ö1, 3, 5, 10	4
		Yargılanma düşüncesi	Ö2, 3, 7	3
	Bağımlılık	Alkol	Ö1	1
	Diğer	Sürekli disiplinli olma zorunluluğu	Ö3, 7, 8, 10	4
		Hassas bir yapıda olmak	Ö3	1
		Fevri davranmak	Ö6, 11, 12	3
		Yalnızlık hissi	Ö2, 3, 10	3
		Sağlık sorunu	Ö4, 7, 9, 10	4

Katılımcıların verdikleri cevaplar doğrultusunda performans kaygısının öğrencilerin büyük bir çoğunluğunda stres yarattığı görülmektedir: "*Hakikaten evde çalışırken, mesela kendimize çalarken çok iyi. Ama acaba artık hep şöyle düşünüyorum: Sınavda da acaba böyle çalacak mıyım diye. Sınavda hep düşüyor ya performans, bu stres kaynağı*." (Ö1) "*Beklentim hep çok fazla oluyor ve provalarda kişisel çalışmalarda beğenmeyip, hep tabi ki siz bir şey yapamadığınızı fark ettiğinizde daha çok stres olmaya başlıyorsunuz. Bu bizde seste farklı etkiler yaratıyor*." (Ö8) "*Bazı insanlar var, bir şey bilmediği zaman daha az performans kaygısı yaşıyor. Öyle bir şey fark ettim. Neyin nasıl olması gerektiğini bildikçe daha zor oluyor*." (Ö10)

Mükemmeliyetçilik, zaman yönetimi, motivasyon, özgüven eksikliği, yalnızlık hissi, bağımlılık ve hastalık gibi kimi kişisel özelliklerin de öğrencilerde belli ölçülerde stres yarattığı görülmüştür: "*Bende mükemmeliyetçilik duygusu var hocam, aslında son sene sermemin sebebi de bu. Ben bir eser çalışacaksam eğer, mümkün olacak bütün duateleri (parmak numaraları) deneyerek çalışırdım. Yani bu bir yerde beni çok rahatsız eden bir şeydi. Birinin iki günde bitirdiği bir işi siz on günde bitiriyorsunuz. Bununla ilgili ilaç kullandım, hala da kullanıyorum*." (Ö1) "*Motivasyon sorununu sıklıkla yaşıyorum. Bugün bile okula gelirken, kendimi çalışmaya nasıl teşvik ederim diye düşündüm*." (Ö3) "*Motivasyon sorunu yaşıyorum. Bazen çalgımı hiç görmek istemiyorum*." (Ö10) "*Bu sistem aile üzerinde de bir baskı yaratıyor. Aile de sizi sürekli şeye itiyor, yani şöyle olmalısın, böyle olmalısın… Bu ailenin suçu değil, sistemin suçu. Dolayısıyla o yönde bir yalnızlık hissettiğim durumlar olmuştur*." (Ö2) "*Beni şeyler etkiledi mesela, alkolle ilgili ciddi problemler yaşadığım dönem oldu. Bağımlılık gibi, yani son iki yıl mesela çok ciddi miktarlarda alkol tükettiğimi söyleyebilirim*." (Ö1) "*Sinir sıkışması var bende. Elimde, şu iki parmağımı etkiliyor. Her sınavdan önce azar, klasik yani*." (Ö4) "*Psikoloğa gidiyorum, o da diyor depresyondasın filan, test yaptı o da şey yaptı. İlaç tedavisi filan istemiyorum. Kendimi kandırıyormuşum gibi geliyor*." (Ö10)

Tartışma ve Sonuç

Araştırmanın sonuçları konservatuar lisans öğrencilerinin maruz kaldıkları stres kaynaklarının çeşitlilik gösterdiğini ortaya koymaktadır. Bir bütün olarak bakıldığında öğrencilerin stres kaynakları eğitim-öğretim, gelecek kaygısı, sosyal yaşam ve kişisel özellikler olmak üzere dört temel kategoride sınıflandırılabilir. Nitekim üniversite öğrencileri üzerinde yapılan birçok çalışmada eğitim sisteminden kaynaklanan sorunlarla birlikte, öğrencinin sosyal yaşamı ve kişisel özelliklerinin de önemli birer stres kaynağı olduğu ortaya konmuştur (Sayıner ve Sözen, 2005; Kaya ve ark., 2014; Akbağ, Batıgün ve Kayış, 2014). Araştırmada sınav teması altında tespit edilen stres kaynaklarının çokluğu dikkat çekicidir. Bunların en önde geleni çalgı sınavlarının yarattığı strestir. Öğrenciler sınav jürisinin davranışlarını sınav kaygılarını artıran başlıca faktörlerden biri olarak göstermişlerdir. Nitekim mesleki müzik eğitimi alan öğrencilerin sınav kaygılarının araştırıldığı birçok çalışmada da öğrencilerin jüri davranışını bir stres faktörü olarak algılayabildikleri görülmüştür (Umuzdaş, 2010; Yöndem, 2012; Tokinan, 2014). Le Blanc ve ark. (1997) göre izleyicilerin, otorite figüründeki kişilerin ve eğitimcilerin varlığı ve davranışları müzik performans kaygısını etkileyebilmektedir. Deniz (1998), Küçük (2010), Yöndem (2012), Dalkıran ve ark. (2014) ve Tokinan (2014) tarafından yapılan araştırmalarda ise kişilik özellikleri, beğenilmeme korkusu ve başkaları tarafından izlenme gibi etkenlerin de performans kaygısını artırabildiği vurgulanmıştır. Konservatuar öğrencilerinde stres yaratan bir başka olgunun da ALES ve YDS sınavları olduğu görülmüştür. Nitekim yapılan kimi araştırmalarda da benzer sonuçlar elde edilmiştir (Yalçınalp ve Cabı, 2013; Kaya ve ark., 2014). Bunevicius ve ark. (2008) üniversite öğrencilerinin sınava yönelik kaygı düzeylerinin yüksek olduğu sonucuna ulaşmış, Murphy ve Archer (1996) ile Lee ve ark. (2005) ise üniversite öğrencilerinin sınav kaygısına yönelik problemler yaşadıklarını belirtmişlerdir. Katılımcıların çalgı ve yabancı dil dersleri dışındaki hiçbir dersi stres faktörü olarak hissetmemeleri ise oldukça ilgi çeken bir başka sonuç olmuştur. Bu bulgu sanatçı yetiştirme amacı güden konservatuar sisteminde, çalgı derslerinin yoğun olarak uygulanmasının doğal bir sonucu olarak yorumlanabilir.

Öğretim elemanları ile yaşanan iletişim sorunlarının da konservatuar öğrencileri üzerinde stres yarattığı, bu sonucun eğitim, işletme ve sağlık bilimleri fakülteleri öğrencileri üzerinde yapılan birçok araştırmayla benzerlik gösterdiği görülmüştür (Shaikh ve ark., 2004; Altıok ve Üstün, 2013; Akpınar, 2013; Kaya ve ark., 2014; Er ve Kaya, 2014). Konservatuar eğitim sisteminde çalgı derslerinin bireysel öğretim yöntemleriyle gerçekleştirildiği düşünüldüğünde, öğretim elemanı-öğrenci ilişkisinin daha da önem kazandığı görülür. Bu derslerde öğrenci öğretim elemanının davranışlarına doğrudan maruz kaldığından, etkili bir iletişimin sağlanamadığı durumlarda ders başarısı giderek düşebilir. Nitekim Oktar ve Bulduk (1999) da öğrencilerin başarısızlık nedenlerinin başında öğretmen davranışlarının geldiğini vurgulamış, Graunke ve Woosley (2005) ise öğretim elemanı ile öğrenci arasında kurulan etkili iletişimin başarıyı olumlu yönde etkilediği sonucuna ulaşmıştır. Brown (2004) yaptığı araştırmada iletişimin önemini belirtmiş, öğretim elemanlarının öğrencilere anlayış ve yakınlık göstererek farklı örnek ve yöntemlerle konuları açıklayabilmelerinin öğrenci beklentilerine cevap verme açısından önemini vurgulamıştır. Bu sonuçlar doğrultusunda bireysel çalgı derslerine yönelik etkili iletişim çalışmaları uygulanmasının gerekli olduğu düşünülmektedir.

Araştırmanın sonuçlarından biri de konservatuar öğrencilerinin yaşadıkları çalışma odası sorununa işaret etmektedir. Bünyesinde barındırdığı çalgı çeşitliliği bakımından büyük bir zenginliğe sahip olan konservatuar eğitiminde, öğrencilerin müzik pratiklerini gerçekleştirebilecekleri ortamlar büyük önem taşır. Başta piyano, arp ve kontrbas gibi taşınması zor ve pratiklerinin yapılması için özel ortamlara ihtiyaç duyulan çalgılar olmak üzere, birçok nefesli ve vurmalı çalgı ya da şan öğrencilerine yönelik piyanolu çalışma odaları bu eğitimin vazgeçilmez unsurlarıdır. Tıpkı birçok fakültede yer alan laboratuarlar, proje sınıfları, çizim atölyeleri ya da bilgisayarlı özel sınıflar gibi bu çalışma odaları da konservatuar eğitim sisteminin ayrılmaz bir parçasıdır. Geleceğin sanatçı adayı olan konservatuar öğrencilerinde olumlu müziksel davranışların geliştirilebilmesi, ancak pratik yapmaları için özel olarak düzenlenmiş çalışma ortamlarında mümkündür. Müzik pratiklerini gerçekleştirebilecekleri uygun ortama ihtiyaç duyan öğrencilerin, çalışma odası sayısının yetersizliğinden dolayı çalışma sürelerinin kısıtlanmasının, sahip oldukları sanatsal kapasiteyi ortaya koymalarına engel teşkil ettiği düşünülmektedir.

Araştırma bulguları gelecek kaygısının katılımcıların tamamında büyük bir stres kaynağı olduğunu ortaya koymaktadır. Orkestraların ve operaların az sayıda kadro sınavı açması ve Türkiye'de klasik müziğin

toplum tarafından rağbet görmemesi, katılımcılarda hayatlarını idame ettirememe endişesi yaratmaktadır. Öğrenciler özellikle son sınıfta yoğunlaşan bu endişenin hem okul yaşamlarını hem de hayatlarının diğer alanlarını doğrudan etkileyen yüksek derecede bir stres kaynağı olduğunu ifade etmişlerdir. Yapılan birçok araştırmada da benzer sonuçlara ulaşılmış, gelecek kaygısının üniversite öğrencilerinde büyük bir stres kaynağı olduğu görülmüştür (Şahin ve ark., 1989; Gizir, 2005; Durna, 2006; Akpınar, 2013; Batıgün ve Kayış, 2014; Er ve Kaya, 2014). Toplumun klasik müziğe ve müzisyenlere bakış açısının ise katılımcıların tamamında stres yaratan bir başka olgu olduğu belirlenmiştir. Katılımcılar toplum tarafından 'tahsil yapamayan, üniversiteyi kazanacak kapasitesi olmadığı için müziği meslek olarak seçmiş ve başka hiçbir iş yapamayıp ancak çalgı çalabilen insanlar' olarak algılandıklarını ve toplumun bu tutumun kendilerini derinden etkilediğini belirtmişlerdir.

Araştırma konservatuar öğrencilerinin sosyal yaşamdan kaynaklanan birçok strese maruz kaldığını da ortaya koymaktadır. Bir müzisyen olarak sürekli pratik yapma zorunluluğunun, öğrencilerin sosyal ilişkilerini kısıtladığı ve bu durumun strese neden olduğu görülmektedir. Nitekim yapılan başka araştırmalarda da ders yoğunluğunun sosyalleşmeyi engellediği görülmüştür (Gizir, 2005; Altıok ve Üstün, 2013). Ayrıca ortaokul yıllarında başlayan eğitimlerinde yaklaşık on iki yıl aynı çatı altında, aynı arkadaş grubuyla eğitim görmenin ve sürekli aynı arkadaş gurubuyla birlikte olmanın, öğrenciler üzerinde belli düzeyde bir stres yarattığı da görülmüştür. Bu stres faktörüyle başa çıkmak amacıyla okul dışından bir arkadaş grubuna dahil olmak isteyen öğrencilerin prova saatleri ve çalışma disiplinleri sebebiyle bu girişimlerinin kesintiye uğradığı görülmektedir. Araştırmalar üniversite öğrencilerinde arkadaşlık olgusunun önemine işaret etmektedir. Gizir (2005) ODTÜ son sınıf öğrencilerinde arkadaşlık konusunda sorunlar yaşandığını tespit etmiş, Durna (2006) samimi arkadaş sayısının arttıkça, bireysel stres düzeyinin azaldığı sonucuna ulaşmış, Shaikh ve ark. (2004) ise boş zaman etkinliklerinin ve arkadaşlarla sohbetin stresi azaltıcı etkisine değinmiştir.

Ulaşılan sonuçlar ışığında öğrenciler üzerindeki stresin azaltılmasına yönelik çeşitli stratejiler geliştirilmesi önerilebilir. Bu doğrultuda öncelikle öğrencilerin en büyük stres kaynağı olan gelecek kaygısının azaltılmasına yönelik olarak kültür-sanat politikalarında yeni planlamalar yapılabilir. Devlete ve özel sektöre ait yeni orkestra ve operaların kurulması teşvik edilerek, konservatuar mezunlarının istihdamına yönelik çalışmalar artırılabilir. Bunun yanı sıra öğrencilerin sanatsal gelişimlerini daha da güçlendirebilmelerine olanak sağlayan yeni çalışma ortamları düzenlenebilir. Öğrencilere stresle başa çıkma yollarına ilişkin dersler ya da seminerler verilerek, yönetilemeyen yüksek stresin yaratacağı ruhsal ve zihinsel çöküntüler hakkında farkındalık yaratılabilir. Böylece ruhsal ve zihinsel bakımdan daha bilinçli, dengeli ve kontrollü sanatçıların yetişmesi sağlanabilir. Ayrıca konservatuar bünyesinde uzman psikologların görev alacağı bir rehberlik servisinin kurulması ve eğitim programına stresle ilgili derslerin eklenmesi önerilebilir. Öğretim elemanları, öğrencilerin bireysel çalgı derslerinde ve çalgı sınavlarında yaşadıkları stresin kaynağına ve çözümüne yönelik daha fazla bilimsel çalışma yapabilirler. Tüm bunların yanı sıra yürütülecek daha ileri çalışmalarda farklı konservatuarlardan öğrencilerin stres kaynaklarının tespit edilerek sonuçların karşılaştırılmasının, sorunların çözümünde fayda sağlayacağı düşünülmektedir.

Kaynaklar

Akbağ, M., Sayıner, B. ve Sözen, D. (2005). Üniversite öğrencilerinde stres düzeyi, denetim odağı ve depresyon düzeyi arasındaki ilişki üzerine bir inceleme. *Marmara Üniversitesi Atatürk Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi, 21*, 59-74.

Akpınar, B. (2013). Öğretmen adaylarının stres düzeylerinin çeşitli değişkenler açısından incelenmesi. *Dicle Üniversitesi Ziya Gökalp Eğitim Fakültesi Dergisi, 21*, 229-241.

Altıok, H.Ö. ve Üstün B. (2013). Hemşirelik öğrencilerinin stres kaynakları. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri, 13*(2), 747-766.

Avşaroğlu, S. ve Üre, Ö. (2007). Üniversite öğrencilerinin karar vermede özsaygı, karar verme ve stresle başa çıkma stillerinin benlik saygısı ve bazı değişkenler açısından incelenmesi. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 18*, 85-100.

Baltaş, A. ve Baltaş, Z. (2006). *Stres ve başa çıkma yolları.* İstanbul: Remzi Kitabevi.

Batıgün, A.D. ve Kayış, A.A. (2014). Üniversite öğrencilerinde stres faktörleri: kişilerarası ilişki tarzları ve problem çözme becerileri açısından bir değerlendirme. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi 29*(2), 69-80.

Brown, N. (2004). What makes a good educator? The relevance of meta programmes. *Assessment and Evaluation in Higher Education, 29* (5), 515-533.

Bunevicius, A., Katkute, A ve Bunevicius, R. (2008). Symptoms of anxiety and depression in medical students and in humanities students: Relationshıp with big-five personality dimensions and vulnerability to stres. *International Journal of Social Psychiatry, 54*(6), 494–501.

Cabı, E. ve Yalçınalp, S. (2013). Öğretmen adaylarına yönelik mesleki kaygı ölçeği (MKÖ): geçerlik ve güvenirlik çalışması**.** *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 44,* 85-96.

Dağ, İ. (1990). *Kontrol odağı, stresle başa çıkma stratejileri ve psikolojik belirti gösterme ilişkileri*. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Hacettepe Üniversitesi, Ankara.

Daş, C.T. (2000). Stres ve depresyon. *Psikiyatri Dünyası, 4*, 12-17.

Dalkıran, E., Baltacı, H.Ş., Karataş, Z. ve Nacakcı, Z. (2014). Developing of individual instrument performance anxiety scale: validity-reliability study. *International Journal of Assessment Tools in Education, 1*(1), 13-25.

Deniz, J. (1998). Mesleki müzik eğitimi öğrencilerinin konser kaygılarının cinsiyet, kişilik ve okul değişkenleri açısından incelenmesi. *Marmara Üniversitesi Atatürk Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi, 10*, 75-82.

Deveci, S. E., Çalmaz, A. ve Açık, Y. (2012). Doğu anadolu'da yeni açılan bir üniversitenin öğrencilerinde kaygı düzeylerinin sağlık, sosyal ve demografik faktörler ile ilişkisi, *Dicle Tıp dergisi, 39*(2),189-196.

Durna, (2006), Üniversite öğrencilerinin stres düzeylerinin bazı değişkenler açısından incelenmesi. *İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi, 1*, 319-343.

Er, H. ve Kaya, M.F. (2014). Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının stres kaynaklarının belirlenmesi. *Cumhuriyet International Journal of Education, 3*(2), 1-15.

Gizir, C.A. (2005). Orta doğu teknik üniversitesi son sınıf öğrencilerinin problemleri üzerine bir çalışma. *Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 1(2), 196-213.

Graham, H. (1994). *Stresi kendi yararınıza kullanın* (M. Sağlam, T. Tezcan. Çev.) İstanbul: Alfa Yayınları.

Graunke, S. S. ve Woosley, S. A. (2005). An exploration of the factors that affect the academic success of college sophomores. *College Student Journal, 39*(2), 367-377.

Ivanchevich, J.M. ve Matteson, M.T. (1980). *Stress and work*. Glenview: Scott Foresman.

Karasar, N. (2007). *Bilimsel araştırma yöntemi.* Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.

Kaya, M.F., Değerliyurt, M., Aydoğmuş M.Y., Aksu, R. ve Türkmen, E. (2014). Coğrafya öğretmen adaylarının stres kaynakları. *Turkish Studies, 9*(1), 235-257.

Küçük, D.P.(2010). Müzik öğretmeni adaylarının sınav kaygısı, benlik saygısı ve çalgı başarıları arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Ahi Evran Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 11*(3), 37-50.

Lazarus, R.S. ve Folkman, S. (1984). *Stress, appraisal and coping*. New York: Springer Publishing Company.

LeBlanc, A., Jin Y. C., Obert, M. ve Siivola C. (1997). Effect of audience on music performance anxiety. *Journal of Research in Music Education, 45*(3), 480-496.

Lee, D.H., Kang, S. ve Yum, S. (2005). A qualitative assessment of personal and academic stressors among korean college students: An exploratory study. *College Student Journal, 39*(2), 442–448.

Murphy, M. C. ve Archer, J. (1996). Stressors on the college campus: A comparison of 1985 and 1993. *Journal of College Student Development, 37*, 20-28.

Oktar, İ. ve Bulduk, S. (1999). Ortaöğretim kurumlarında çalışan öğretmenlerin davranışlarının değerlendirilmesi. *Milli Eğitim Dergisi, 142*, 66-69.

Saban, A. (2008). Okula ilişkin metaforlar. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi, 55*, 459-495.

Shaikh, B.T. , Kahloon, A., Kazmi M., Khalid, H., Nawaz,K., Khan, N.A., Khan, S. (2004). Students, stress and coping strategies: a case of Pakistani medical school. *Education for Health, 17*(3), 346-353.

Selye, H. (1982). *The stress of life*. New York: Mcgraw-Hill Book.

Şahin, N., Sezgin, N., Taş, Y. ve Rugancı, N. (1989). *Bilkent üniversitesi öğrencilerinin psikolojik danışma araştırma merkezi'nden beklentileri*. Üniversite Gençliğinde Uyum Sorunları Sempozyumu Bilimsel Çalışmaları. Bilkent Üniversitesi Psikolojik Danışma ve Araştırma Merkezi, Ankara.

Tavşancıl, E.ve Aslan, E. (2001). S*özel, yazılı ve diğer materyaller için içerik analizi ve uygulama örnekleri.* İstanbul: Epsilon Yayınları.

Temel, E., Bahar, A. ve Çuhadar, D. (2007). Öğrenci hemşirelerin stresle baş etme tarzları ve depresyon düzeylerinin belirlenmesi, *Fırat Sağlık Hizmetleri Dergisi,* 2(5),107-118.

Tokinan, B. Ö. (2014). Öğretmen adaylarının müzik performans kaygılarının bireysel özellikler bakımından incelenmesi. *E-Journal of New World Sciences Academy, 9*(2), 84-100.

Umuzdaş, M.S. (2010). Gazi eğitim fakültesi müzik öğretmenliği programı piyano öğrencilerinin kaygı düzeylerinin incelenmesi. *Kastamonu Eğitim Dergisi, 18*(3), 943-960.

Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2006). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri.* Ankara: Seçkin Yayıncılık.

Yöndem, Z.D. (2012). Müzik öğrencilerinde algılanan performans kaygısının fiziksel, davranışsal ve bilişsel özellikleri: Nitel bir çalışma. *Eğitim ve Bilim, 37*(166), 181-194.